

Ordliste med forklaring

Antisemitisme	Fordomme, modvilje og had mod jøder, der kan være begrundet i religion, politik, økonomi eller racisme Nazisternes forsøg på at udrydde alle jøder i Europa under 2. Verdenskrig var et ekstrem udtryk for antisemitisme.
Arier	En racebetegnelse som nazisterne brugte op til og under 2. Verdenskrig om nordeuropæere, som af nazisterne blev anset for at ligge øverst i et racehierarki.
Besættelsen	Den 9. april 1940 til den 5. maj 1945, tiden hvor Danmark var besat af Nazityskland.
Borgerrettigheder	De rettigheder man har, når man er del af et samfund, fx religionsfrihed, stemmeret og valgfrihed i forhold til, hvor man vil bo.
Bund Deutscher Mädel	BDM (tyske pigers forbund) var en nazistisk ungdomsorganisation under Hitlerjugend for piger mellem 15 og 18 år. Der fandtes en lignende organisation for piger mellem 10 og 14 år (Jungmädel).
Dehumanisere	Umenneskeliggøre: det at omtale et menneske – eller en gruppe mennesker – som mindreværdigt og uden menneskelige egenskaber, eksempelvis som dyr. Nazisterne sammenlignede fx jøderne med rotter.
Demokrati	Demokrati betyder folkestyre. Styreformen er kendetegnet ved, at alle borgere kan påvirke samfundsudviklingen gennem frie valg og en fri presse.
Diktatur	En form for politisk styre eller regime, hvor al magt er samlet hos en enkelt person, en diktator eller statsleder. Det modsatte af diktatur er demokrati.
Diskrimination	Negativ forskelsbehandling. Betyder at nogle mennesker behandles anderledes pga. fx deres køn, seksualitet eller religion.
Einsatzgruppe	Tysk ord for indsatsgruppe. Betegner især fire mobile specialenheder, der under 2. Verdenskrig udførte masse mord på jøder, sigøjnere og andre grupper, primært i Sovjetunionen. Einsatzgrupperne dræbte i alt omkring 1,5 mio. mennesker ved skydning og i mobile gaskamre.
Eksklusion.	Det at lukke ude. Handler om direkte eller indirekte at afvise nogen eller fratage dem deres ret til at være en del af samfundet.
Fascisme	Politisk bevægelse dannet i Italien i 1919 af Benito Mussolini, der fra 1922 opbyggede et fascistisk diktatur i Italien. Fascismen var stærkt nationalistisk og militaristisk. Nazismen mindede i udgangspunktet om fascismen men udviklede sig efter 1933 i en langt mere antisemitisk og racistisk retning.
Fjendebillede	Fremstilling af en person eller en gruppe, som man anser for sin fjende. Fjendebilleder fremstiller personen/gruppen på en meget negativ og fordrejet måde.
FN	Forkortelse for de Forenede Nationer (United Nations), som blev dannet i 1945. FN arbejder for fred og sikkerhed i verden og for at menneskerettighederne overholdes. 193 af verdens 206 lande er medlem af FN.
FN's Børnekonvention	Blev vedtaget i 1989 og beskriver en række grundlæggende rettigheder, der gælder alle børn under 18 år.
FN's verdenserklæring om menneskerettigheder	Blev vedtaget i 1948 kort tid efter 2. Verdenskrigs afslutning med det formål at sikre alle mennesker lige rettigheder og beskyttelse. Erklæringen er ikke bindende for de lande, der har underskrevet den.

Fordomme	En forudfattet og ofte negativ holdning til en person eller gruppe.
Ghetto	Bydel med høj koncentration af mennesker med samme etniske oprindelse eller religion. Under 2. Verdenskrig tvang nazisterne i nogle lande den jødiske befolkning sammen i ghettoer.
Hitlerjugend	En stærk, militant nazistisk ungdomsorganisation. Fra 1939 skulle alle tyske børn mellem 10 og 18 år være medlem af enten selve Hitlerjugend (for drenge mellem 15 og 18 år) eller en af underorganisationerne som BDM (de 15-18-årige piger), Jungvolk (drenge i alderen 10-14 år) eller Jungmädel (piger 10-14 år). I 1939 var omkring 10 mio. tyske børn medlemmer af Hitlerjugend.
Holocaust	Betegnelsen for nazisternes folkedrab på 6 mio. europæiske jøder under 2. Verdenskrig. Ordet betyder oprindelig brændoffer og stammer fra latin og græsk.
Holocaust-benægtelse	Hel eller delvis afvisning af nazisternes folkedrab på 6 mio. europæiske jøder under 2. Verdenskrig.
Hvide busser	De busser, som i 1945 transporterede skandinaviske fanger fra de nazistiske koncentrationslejre hjem.
Højreekstremistisk	Betegnelsen for politiske grupperinger på den yderste højrefløj, der ofte er villige til at bruge ikke-demokratiske midler.
Ideologi	En politisk overbevisning, dvs. et sæt af tanker og ideer, som samlet bliver til en systematisk politisk opfattelse og verdenssyn.
Jødedom	Betegnelsen for den jødiske religion, hvor troen på den ene almægtige Gud er central. Jødedommen bygger bl.a. på Toraen (Det gamle Testaments 5 Mosebøger).
Jødestjerne	Sekstakket stjerne der henviser til Davidsstjernen, som er et almindeligt jødisk symbol. Under 2. Verdenskrig tvang nazisterne jøderne til at bære en jødestjerne synligt på tøjet.
Koncentrationslejr/KZ-lejr	Lejr, hvor grupper af mennesker, der er uønskede i samfundet, ofte uden dom og på ubestemt tid indespærres under meget ringe forhold. Betegnelsen forbindes især med de nazistiske koncentrationslejre, hvor fangerne også skulle udføre tvangsarbejde, men kendes også fra andre sammenhænge.
Konspirationsteori	Ide om, at en begivenhed eller et fænomen skyldes en hemmelig sammensværgelse.
Menneskerettigheder	Grundlæggende rettigheder og friheder, som gælder for alle mennesker. I 1950 vedtog Europarådet "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention", der er bindende for de lande, der har tiltrådt den. I modsætning til "FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne" som blev vedtaget i 1948. Det er en blot en erklæring, og er dermed den ikke bindende.
Mischling	Betegnelsen som nazisterne brugte i deres raceideologi om mennesker, der ikke var rene arier men af "blandet jødisk blod".
Nazisme	Politisk ideologi, som opstod i Tyskland efter 1. Verdenskrig og egentlig hedder nationalsocialisme. Nazismen var stærkt antisemisk og racistisk og baseret på en forestilling om, at mennesker kan placeres i et racehierarki med den ariske race øverst og den jødiske nederst. Nazisterne ville opbygge et racerent, nationalt fællesskab og et tysk verdensrige.
Nazityskland	Betegnelsen for Tyskland i perioden 1933-1945, hvor landet var underlagt et nazistisk diktatur under ledelse af Adolf Hitler.
Nynazisme	Politisk bevægelse, der bygger videre på nazisternes ideer. Findes også i dag i mange lande.

Propaganda	Ensidig kommunikation der skal påvirke fx en befolknings holdninger og handlinger. Propaganda kan bl.a. findes i film, taler, plakater og massemedier. Nazisterne udbredte påstanden om, at jøder var en trussel, gennem propaganda.
Race	Betegnelse som er blevet brugt til at gruppere mennesker, der deler fysiske kendetegn som fx hudfarve.
Racisme/racistisk	Holdninger og handlinger der bunder i forestillingen om, at visse grupper af mennesker er mindre værd end andre på grund af fx race, hudfarve, etnisk oprindelse, kultur eller nationalitet.
Rettighed	Ret der begrundes i love og regler. Med rettigheder følger også pligter. Eksempler på rettigheder er borgerrettigheder, der gælder for borgere i et land, eller menneskerettigheder, der gælder for alle mennesker.
SS	SS er en forkortelse for Schutzstaffel, som betyder beskyttelsesgruppe. Oprindeligt var SS en slags livvagt for Hitler. Under Heinrich Himmlers ledelse blev SS under 2. verdenskrig en nazistisk eliteorganisation med hundredtusinder af soldater; nogle af dem var danskere. SS stod i spidsen for udryddelsen af jøderne, og KZ-lejrene hørte under SS.
Statsborgerskab	Persons status som medlem af en stat. Statsborgerskab medfører både rettigheder og forpligtigelser. Fx retten til ophold og arbejde i staten samt værnepligt.
Stigmatisering	Stempling som unormal og mindreværdig. Udelukkelse af fællesskabet og/eller samfundet.
Theresienstadt	Nazistisk koncentrationslejr under 2. Verdenskrig beliggende i det nuværende Tjekkiet tæt på Prag. Ca. 500 danske jøder blev deporteret til Theresienstadt under den tyske besættelse af Danmark.
Tolerance	At acceptere tilstedeværelse af mennesker, der ikke nødvendigvis er som en selv, i fx et land, et samfund eller en vennekreds.
Tortur	Voldelig og ydmygende behandling af en fange. Eksempelvis med det formål at få bestemte oplysninger eller en tilståelse ud af fangen.
Udgrænset	Uønsket og sat uden for samfundet.
Ytringsfrihed	Retten til at sige eller skrive sin mening offentligt uden indblanding fra myndighederne. Ytringsfriheden betyder dog ikke, at man må sige eller skrive hvad som helst – en ytring må eksempelvis ikke være racistisk. Ytringsfrihed er en menneskeret.
Zions Viser Protokoller	Forfalsket, antisemitisk skrift fra omkring år 1900. Protokollerne er lavet, så de skal ligne et internt jødisk mødereferat, der beretter om en jødisk sammensværgelse om at overtage verdensherredømmet.
Ågerkarl	Nedsættende betegnelse for en person, der udlåner penge til en urimelig høj rente.